

**MEVDÛDÎ’NİN KISSALARA
YAKLAŞIMI HZ. MUSA
KISSASI ÖRNEĞİ**

Nurşen GEYLANİ

© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademişyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

*Bu Kitap, Nurşen GEYLANI'ya ait "Mevdudinin Kıssalara Yaklaşımı: Hz. Musa Kıssası Örneği" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

ISBN

978-625-375-788-5

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademişyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı

Mevdûdî'nin Kıssalara Yaklaşımı: Hz.
Musa Kıssası Örneği

Yayıncı Sertifika No

47518

Editör

Raci TANRIKULU
ORCID iD: 0009-0009-5164-3544

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

REL000000

Yazar

Nurşen GEYLANI
ORCID iD: 0009-0008-4681-5738

DOI

10.37609/akya.4016

Kütüphane Kimlik Kartı

Geylani, Nurşen.

Mevdûdî'nin Kıssalara Yaklaşımı: Hz. Musa Kıssası Örneği / Nurşen Geylani,
ed. Raci Tanrıkululu.

Ankara : Akademişyen Yayınevi Kitabevi, 2025.

162 s. : harita. ; 135x210 mm.

Kaynakça var.

ISBN 9786253757885

GENEL DAĞITIM

Akademişyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖN SÖZ

Yüce Allah'ın insan ile iletişimi kutsal kitaplar aracılığıylaadır. Bilindiğı üzere bu kitapların sonuncusu Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an, farklı metotlarla mesajını iletir. Bu metotlardan biri de kıssalardır. Kıssalar yaratıcının iletmek istediğı mesajı somutlaştırma görevi görür. "Kur'an'ın amacı neyse kıssaların amacı da odur" düsturu kıssaların ne denli önemli olduğunu gösterir. Başka bir ifadeyle kıssayı anlamak Kur'an'ı anlamaktır. Bu nedenle Kur'an kıssalarını araştırmak istedik. Bunu yaparken günümüze yakınlığı nedeniyle kıssaları Mevdûdî'nin tefsirinden inceledik. Bu çalışmanın bize ve diğerk okuyuculara faydalı olacağını ümit ediyoruz.

Tez konusunun seçiminden planlanmasına, ihtiyaç duyduğum her adımda desteğini yanımda bulduğum kıymetli hocam Doç. Dr. Hekim Tay'a saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum. Tezi okuma zahmetinde bulunan jüri üyelerine ve bu çalışma esnasında kahrımı çeken, bana karşı sabır gösteren sevgili aileme teşekkür ediyorum.

Nurşen GEYLANİ

Şubat 2025 Bitlis

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Konusu ve Önemi.....	1
2. Araştırmanın Metodu	6

BÖLÜM 1

EBU'L-A'LÂ EL-MEVDÛDÎ'NİN HAYATI VE İLMÎ KİŞİLİĞİ.....

1.1. Mevdûdî'nin Hayatı	9
1.2. Mevdûdî'nin İlmi Kişiliği	16
1.3. Mevdûdî'nin Etkilediği ve Etkilediği Şahsiyetler.....	22
1.4. Mevdûdî'nin Eserleri	24
1.5. Mevdûdî Tefsirinin Özellikleri.....	28

BÖLÜM 3

KUR'AN'DA KISSA KAVRAMI.....

2.1. “Kıssa” Kelimesinin Semantik Anlamı.....	32
2.2. Kur'an'da Kıssa ile İlgili İfadeler	33
2.3. Kıssaların Amaçları.....	37
2.4. İçerik Olarak Kıssalar	40
2.5. Kıssalarının Anlatımında Esas Alınan İlkeler	41
2.6. Kıssaların Tarihsel Gerçekliği Meselesi	45

BÖLÜM 4

MEVDÛDÎ'NİN HZ. MUSA KISSASINI TEFSİR ETME YÖNTEMİ.....

3.1. Kıssayı Kur'an'la Tefsiri.....	52
3.2. Kıssayı Kur'an Dışındaki Kaynaklarla Tefsiri.....	62

3.2.1. Hadisle Tefsiri.....	62
3.2.2. Ehl-i Kitap Kaynaklarıyla Tefsiri	66
3.2.3. Dil ve Belagat Bağlamıyla Tefsir	82
3.2.4. Nüzûl Dönemi Verileriyle Tefsiri	88
3.2.5. İsrâiliyat Bilgisi Bağlamında Tefsiri.....	97
3.2.6. Kıssayı Güncel Örneklerle Karşılaştırma	103
3.2.7. Gözlemlere Dayalı Yaptığı Tefsirler	108
3.2.8. Arkeolojik Verilerle Yaptığı Tefsirler	113
3.2.9. Harita ve Çizimler	114
3.2.10. Oryantalistlere Cevap Verme.....	118
3.3. Kıssaları Te’vil Etmesi.....	121
3.3.1. İman Hakikati ve Fıtrat.....	122
3.3.2. Hz. Musa’nın Kavgada Bir Kişiyi Öldürmesi Meselesi.....	123
3.3.3. Hz. Musa’nın Medyen Yılları.....	124
3.3.4. Hz. Musa’ya Verilen Mucizeler ve Onun Tebliğ Yöntemi ...	125
3.3.5. Firavun’un Hz. Musa’ya Zarar Verememesi	127
3.3.6. Hz. Musa’nın Büyüdüğü Saraya Peygamber Olarak Dönmesi ..	128
3.3.7. Firavun’un İlahlık İddiası	129
3.3.8. Firavun’un Hz. Musa’yı Tehdit Olarak Görmesi.....	131
3.3.9. Hz. Musa ile Sihirbazların Karşılaşması	133
3.3.10. Saray Ehlinin Hz. Musa’ya İman Etmeye Başlaması.....	137
3.3.11. Firavun’un Yenilgisi	138
3.3.12. İsrâiloğullarının Put Edinmeleri	138
3.3.13. İsrâiloğullarının Gazaba Uğramaları	139
3.3.14. Hz. Musa ve Gencin Hikâyesi	140
SONUÇ	145
KAYNAKÇA	149

KAYNAKÇA

- Ahmed, Anis. “Mevdûdî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 29/432-437. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2004.
- Ahmed, Ebû Abdîrrahmân el-Halîl b. *Kitâbu'l-‘ayn*. thk. Mehdi Mahzûmî - İbrahim Sâmîrânî. Beyrut: Dâru'l-Mektebetu'l-Hilâl, ts.
- Ahmed, Hurşid - Ensârî, Zafer İshak. “Mevdûdî'nin İslâm ve İslâmî Uyanışa Dair Görüşlerinin Bir Tanıtımı”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23 (2009), 179-201.
- Akıncı, Adem. “Kur'an'daki Kıssalar ve Din Öğretimindeki Yeri”. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 41-63.
- Albayrak, Halis. *Kur'an'ın Bütünlüğü Üzerine*. İstanbul: Şule Yayınları, 2011.
- Arslan, Sedat. *H. Musa ile İlgili Rivayetlerin Tesbiti ve Değerlendirilmesi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2013.
- Arvas, Hamdullah. “Peygamber Kıssalarının Asliyet Meselesi: Neden Atlantis Efsanesi Nuh Kıssasının Aslı Değildir”. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/25 (Aralık 2020), 575-593.
- Arvas, Hamdullah. “Kur'an'da Hak Kelmesinin Anlam Biçimleri”. *Mizânu'l-Hak İslami İlimler Dergisi* 11 (Aralık 2020), 333-355.
- Arvas, Hamdullah. “Bir Yöntem Çalışması Olarak Peygamber Kıssalarına Yaklaşım Biçimlerinin Tespiti ”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/2 (Aralık 2020), 1129-1157.
- Ata, Mahmut. *Seyyid Ebu'l-A'lâ Mevdûdî'nin Siyasi Düşüncesinin Teolojik Temelleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Atılğan, Yusuf Kenan. *Ledünni İlmin Hz. Musa-Hızır (a.s.) Kıssası Bağlamında Kelami Açıdan Değerlendirilmesi*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2006.
- Atım, Ahmet. *H. Musa Kıssalarının Din Eğitimi Açısından Değeri*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2010.
- Ay, Mahmut. *Kur'an Kıssalarını Sîret Bağlamında Okumak -Hz. Musa Kıssası Örneği-*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2019.
- Ayday, Mehmet Selim. “Hz. Musa'ya Verilen Levhalar: Kitab-ı Mukaddes ile Kur'an-ı Kerim Arasında Bir Karşılaştırma”. *Türkiye Din Araştırmaları Dergisi* 14 (2022), 191-211.
- Badshah, Waqar. “İslâm İktisadî Düşünce Tarihi”. 925-941. İstanbul, 2021.
- Begavî, Muhyissünne Ebû Muhammed el-Hüseyin b Mes'ud el-. *Me'âlimu't-tenzîl fi tefsîri'l-Kur'ân*. thk. Komisyon. Beyrut: Dâru Tâyyibe, 1997.
- Beydâvî, Nâsiruddîn Ebû Saîd el-. *Envâru't-tenzîl ve esrârü't-te'vîl*. thk. Muhammed Abdurrahman el-Maraşlı. Beyrut: Dâru İhyau't-Turâsî'l-Arabî, 1418.

- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn el-. *es-Sünenü'l-kübrâ*. thk. Muhammed Abdülkadir Ata. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2003.
- Birişik, Abdulhamit. *Hind Altkıtası Düşünce ve Tefsir Ekolleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 3., 2019.
- Birişik, Abdülhamit. “Mevdûdî Hayatı, Görüşleri ve Eserleri”. 43-61. 18. İstanbul: İnsan Yayınları, 2007.
- Boz, Bedir. *Kur'an-ı Kerim'de Hz. Musa (Pedagogik Bir Araştırma)*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 1997.
- Buğâ, Mustafa Dîd el-. *el-Vâdih fî 'ulûmi'l-Kur'an*. Şam: Dâru'l-Kalme, 1998.
- Bulut, Yücel. “Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi”. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 2007.
- Butî, Muhammed Sa'îd Ramazan el-. *Min revâi'i'l-Kur'an*. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1999.
- Cerrahoğlu, İsmail. “Tefsir Usûlü ('İlmu Usûli't-Tefsir)”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dergisi* 103 (1971).
- Cevherî, Ebû Nasr İsmâil b. Hammâd el-. *es-Sihâh*. thk. Ahmed Abdulfafur Atâr. Beyrut: Dâru'l-İlm li'l-Melâyin, ts.
- Cevherî, İsmâil b. Hammâd el-. *Tâcü'l-Luğâ ve Sihâhu'l-'Arabîyye*. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l Alîm Lilmelâyin, ts.
- Çelik, Ahmet. “Birey ve Toplumun İslahı Açısından Kur'an Kıssaları”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22 (2004), 55-88.
- Çetin, Mürüvvet. *Tevrat ve Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. Musa Kıssası Kıyaslaması*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2015.
- Çoban, Halime. *Bir Memlûk Edibi İbn Nübâte el-Mısri ve Serhu'l-'Uyûn'u*. Ankara: Astana Yayınları, 2022.
- Çoban, Mehmet. “Başlangıçtan Yirminci Yüzyılın İlk Yarısına Kadar İslâmî Yazımda Cihad Literatürü”. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi* 6/2 (2021), 393-444.
- Çoban, Mehmet. “Birgivi Mehmed Efendi'nin Risâle-i Cihâdiyye Eserinin Muhteva Analizi”. *İzmir'in İlmî ve Kültürel Serüveni (14-16. Yüzyıllar)*. 85-109. Bursa: Emin Yayınları, 2025.
- Çoban, Mehmet. *Cihad ve Âlim- Cihad Literatürü ve Bedreddibn İbn Cemâa*. Ankara: Fecr Yayınları, 2022.
- Demir, Hamdullah. *Hiz. Musa Örneğinde Yüce Allah'ın Peygamberleri Eğitmesi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora, 2024.
- Demir, Müddessir. “İmâmetin Kureyş'e Aidiyetiyle İlgili Tartışmaların Fıkıh ve Siyaset Düşüncesindeki Yansımaları: Kureyşilik Şartına Akternatif Yorumlar”. *Dîvân* 29/57 (ts.), 25-81.
- Durmuş, İsmail. “Mesel”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 29/293-297. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2004.
- Ebû Dâvûd es-Sicistânî. *es-Sünen*. thk. Usâm Musa Hâdî. Suudi Arabistan: Dârus-Sadık, 2013.

- Ebû Dâvûd es-Sicistânî - Abdullah b. Musâit ez-Zehrânî. *el-Merâsil*. Dârus-Semî, 1408.
- Ebû Hayyan el-Endülisî. *el-Bahru'l-muhît*. Beyrut: Dâru'l Fikr, 1420.
- Ebû Nuaym el-İsfahânî. *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtu'l-esfiyâ*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-Arabî, 1409.
- Ezdî, Ali b. Hüseyin el-. *el-Muncid fi'l-luga*. thk. Ahmed Muhtar Ömer - Dâhî Abdulkaki. Kahire: Alemu'l-Kutub, 1988.
- Ezherî, Muhammed b. Ahmed el-. *Tehzibu'l-Luga*. thk. Muhammed Avf. Beyrut: Dâru'l-İyhâ, 2001.
- Ez-Zebîdî, Murtazâ. *Tâcü'l-Arûs min Cevâhir el-Kâmûs*. Dar el-Hidâye, ts.
- Genç, A. Ali. *İslâm'da İhyâ Hareketleri*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2., 2018.
- Genç, Cafer. *Kelâm Epistemolojisi ve Hz. Musa-Hızır Kıssası Işığında Zâhir-Batın İlişkisinin Değerlendirilmesi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2002.
- Gülbudak, Özgür. *Rönesans, Maniyerizm ve Barok Resim Sanatında Hz. Musa Tasvirleri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2017.
- Günalp, Hümeýra. *Kur'an-ı Kerim'de Hz. Musa Kıssasında Ferdî ve İçtimâî Ahlâk*. İstanbul: İstanbul Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2021.
- Güngör, Ömer Faruk. *Kur'an-ı Kerim'de Hz. Musa'nın Eğitimi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2019.
- Gürer, Neşe. *Kur'an'da Peygamberlerin Karakter Özellikleri (Hz. Âdem, Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Yusuf, Hz. Musa ve Hz. Süleyman Örneğinde)*. Tokat: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2019.
- Halefullah, Muhammed Ahmed. *Kur'an'da Anlatım Sanatı el-Fennu'l-Kasasî*. Ankara: Ankara Okulu, 2012.
- Halîl b. Ahmed, Ebû Abdîrrahmân el-Halîl. *Kitâbü'l-Ayn*, Dâr ve Mektebeti'l-Helâl.
- Haltalı, Fatmanur. *Kitap Sahibi Peygamberlerle İlgili Hadislerin Değerlendirilmesi (Hz. Musa ve Hz. Davud)*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2019.
- Hatiboğlu, İbrahim. "Çağdaş Hadis Tartışmaları Bağlamında Mevdûdî'nin Dinamik Sünnet yorumu". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/1 (2003), 29-49.
- Hâzin, Ali b. Muhammed el-. *Lubâbut'te'vîl fi me'âni't-tenzil*. thk. Muhammed Ali Şahin. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1415.
- İbn Atiyye el-Endelûsî, Ebû Muhammed Abdulhak. *el-Muharreru'l-vecîz fi tefsîri'l-kitabi'l-azîz*. thk. Abdusselâm Abdüşşâfi Muhammed. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1422.
- İbn Düreyd, Ebû Bekir Muhammed b. el-Hasen. *Cemheretu'l-luga*. thk. Remzi Münîr Ba'lebekî. Beyrut: Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn, 1987.
- İbn Ebî Hâtim, Ebû Muhammed Abdurrahmân. *Tefsîru'l-Kur'âni'l-azîm*. thk. Es'ad Muhammed et-Tayib. Suudi Arabistan: Mektebetu Nezâr, 1419.

- İbn Ebû Şeybe, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed. *el-Kitâbu'l-musannef fi'l-ehâdis*. thk. Kemal Yusuf el-Hût. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1409.
- İbn Fâris, Ebu'l-Hüseyn Ahmed. *Mu'cemu mekâyisü'l-luga*. thk. Abdusselam Muhammed Hârûn. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1979.
- İbn Fâris, Ebû'l-Hüseyn Ahmed. *Mücmeli'l-Luga*. 2 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1986.
- İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ. *el-Bidaye ve'n-nihaye*. thk. Ali Şiri. Beyrut: Dâru İhya-u't-Turâsî'l-Arabî, 1988.
- İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ. *Tefsîru'l-Kur'ânî'l-azîm*. Dâru'l-Tayyibe, 1999.
- İbn Manzûr, Ebû'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem İbn. *Lisânü'l-Arab*. Beyrut: Dâru's Sâdir, 1993.
- İbn Teymiyye, Takıyuddin. *İktidâu sirati'l-mustakim li muhalifeti ashabî'l-cehîm*. thk. Nasi Abdülkerim. Beyrut: Dâru'l- Âlemi'l Kutup, 1999.
- İbnu'l-Cevzî, Cemuluddîn Ebu'l-Ferec. *Zâdu'l-mesîr fi 'ilmi't-tefsîr*. thk. Abdurrezzâk el-Mehdî. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-Arabî, 1422.
- İlber Bostan, Hanzade. *H. Musa ile Akad Kralı Sargon'un Yaşam Hikayelerinin Karşılaştırılması*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2017.
- İsfâhanî, Râğîb el-. *Müfredat Kur'an Kavramlar Sözlüğü*. İstanbul: Yarin Yayınları, 5. Basım, 2019.
- İsfâhanî, Râğîb el-. *Müfredat Kur'an Kavramları Sözlüğü*. İstanbul: Yarin Yayınları, 5. Basım, 2019.
- Jabeen, Farkhunda. *Pakistan'daki Dini Cemaatler Din Eğitimi (Mevdudi Cemaati Örneği)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2022.
- Kaçar, Galip. *Kur'an-ı Kerim'de Hz. Musa ve Firavun*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 1992.
- Kalkan, Bilgihan. *Mevlânâ'nın Mesnevî Adlı Eserinde Hz. Musa*. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2018.
- Kara, Mustafa. *Bireysel ve Toplumsal Açından Kur'an Kıssaları*. Samsun: Üniversite Yayınları, 1., 2018.
- Karadavi, Yusuf el-. *Bir Düşünür Olarak Mevdudi*. Ekin yayınları, ts.
- Karataş, Ali. "Mevdûdî'nin Tefsirinde Müteşâbih". *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1 (2014), 605-622.
- Kasapoğlu, Abdurrahman. "Kur'an'da Kıssa Terapisi -Hz. Peygamberin Kıssalardan Terapi Amaçlı Yardım Alması-". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* VIII/2 (2004), 69-80.
- Kattân, Menna' Halîl. *Mebâhis fi ulûmi't-tefsîr*. Kahire: Mektebetü'l-Me'ârif, 2000.
- Kaya, Remzi. "Kur'an-ı Kerim Kıssaları ve Düşündürdükleri". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/2 (2002), 31-58.
- Kayhan, Mustafa. "Kur'an Kıssalarının İbadât Bağlamında Değerlendirilmesi". *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/3 (2013), 133-186.
- Kelpetin Arpaguş, Hatice. "Mitoloji, Kur'ân-ı Kerim Kıssaları ve Kültürel Miras". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 25 (2003), 5-24.

- Keskin Tunç, Betül. *Din Eğitimi Sürecinde Hz. Musa'nın Yeri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Doktora, 2004.
- Kılıç, Bedirhan. *Mevdûdî'nin İslam Devlet Anlayışının Eleştirel Bir Değerlendirmesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Kışlakçı, Turan. *Çağa İz Bırakan Müslüman Önderler Mevdudi*. İstanbul: Bağımsız Yayıncılık, ts.
- Kuşeyrî, Abdülkerim el-. *Letâifu'l-işârât*. thk. İbrahim Basyûni. Mısır: el-Hey'e-tü'l-Misriyye, ts.
- Mâturîdî, Ebû Mansûr el-. *Tefsîru'l-Mâturîdî Te'vilâtu Ehli's-Sunne*. thk. Mecdi Baslum. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2005.
- Mâverîdî, Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed el-. *en-Nuketü ve'l-'uyûn*. thk. İbn Abdulmaksût b. Abdurrahmân. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, ts.
- Mevdûdî, Ebu'l-A'lâ. *İslam'da İnsan Hakları*. çev. Sezgin Baş. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2017.
- Mevdûdî, Ebu'l-A'lâ. *Kur'an'a Göre Dört Terim*. çev. Osman Cilacı. İstanbul: Beyan Yayınları, ts.
- Mevdûdî, Ebu'l-A'lâ. *Kur'an'ı Nasıl Anlayalım*. çev. Bekir Karlığa. İstanbul: İşaret Yayınları, 2016.
- Mevdûdî, Ebu'l-A'lâ. *Tefhîmu'l-Kur'an*. İstanbul: İnsan Yayınları, ts.
- Mukâtil b. Süleyman, Ebu'l Hasen. *Tefsîru Mukâtil b. Süleyman*, ts.
- Narol, Süleyman - Ersöz, Muhammed. "İdeolojinin Kur'an Yorumuna Yansımaları - Mevdûdî'nin Yûsuf Sûresi 76. Ayetini Tefsiri Özelinde-". *Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 5/10 (2018), 415-432.
- Nebhân, Muhammed Fâruk en-. *el-Medhal ilâ 'ulûmi'l-Kur'âni'l-Kerîm*. Haleb: Dâru'l-Ulûmi'l-Kur'ân, 2005.
- Nesefî, Ebu'l-Berekât Abdullah b. Ahmed en-. *Medâriku't-tenzîl ve hakâiku't-te'vîl*. thk. Yusuf Ali Bedyevî. Beyrut: Dâru'l-Kelimi't-Tayyib, 1998.
- Okuyan, Mehmet. "Kur'an'da Gizemli Bir Yolculuğun Kıssası". *Din Eğitimi Araştırmalar Dergisi* 13 (2004), 45-109.
- Oruç, Cemalettin. *Sa'lebî'nin el-Keşfü ve'l-Beyân Adlı Tefsirinde Hz. Musa ile ilgili İsrâîlî Rivayetlerin Değerlendirilmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2009.
- Ören, Halis. *Keşşaf ve Nesefî Tefsirlerinde Hz. Musa ile İlgili İsrailiyyat*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 1988.
- Özel, Abdurrahman. *Bir Din Kurucusu Olarak Buda ve Hz. Musa'nın Hayatlarının Fenomenolojik Açısından Mukayesesi*. Erzincan: Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2022.
- Özkan, Mustafa. "Kur'an Kıssalarının İslâm Tarihi Öğretimi Açısından Referans Olabilirliği Üzerine". *Marîfe: Dini Araştırmalar Dergisi* 3 (2010), 91-113.
- Öztürk, Mustafa. "Bilge Kul-Musa Kıssası ve İslam Kültüründe Hızır Mitosu". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14-15 (2003), 245-281.

- Öztürk, Varol. *Eski Ahit ve Kur'an Bağlamında Karizmatik bir Lider Olarak Hz. Musa*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2010.
- Râzî, Fahrüddin er-. *Mefâtihu'l-gayb (Tefsîru'l-kebîr)*. Beyrut: Dâru İhyau't-Turâsi'l-Arabî, 1420.
- Râzî, Muhammed b. Ebû Bekir er-. *Muhtâru's-sihâh*. thk. Yusuf Şeyh Muhammed. Beyrut: Mektebetu'l-Asriyye, 1999.
- Rençber, Enes. *İşari tefsir Bağlamında Hz. Musa ve Salih Kul Kıssası'nın Tefsir ve Te'vili*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2019.
- Sayı, Ali. *Kur'an'da Hz. Musa*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora, 1990.
- Sönmez, Mustafa. *İhyâ Hareketlerinde Mevdûdî*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 1997.
- Söylemez, Hülya. *Kur'an'da Kadın Kıssaları (Hz. Musa Kıssasında Kadın)*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2006.
- Suyûtî, Celâluddîn es-. *ed-Durru'l-mensûr*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, ts.
- Şah Veliyullah, Ahmed b. Abdurrahîm ed-Dihlevî. *el-Fevzu'l-kebîr fî usuli't-tefsîr*. Kahire: Dâru's-Sahve, 1986.
- Şengül, İdris. "Kıssa". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 25/498-500. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2022.
- Şengül, İdris. "Kur'an Kıssalarının Tarihî Değeri". *Fecr Yayınları*, 169-184.
- Şengül, İdris. *Kur'an Kıssalarının Tarihî Değeri*. Ankara: Otto Yayınları, 2019.
- Taberî, İbn Cerîr et-. *Câmiu'l-beyân fî te'vili'l-Kur'ân*. thk. Ahmed Muhamed Şâkir. Kahire: Müessesetü'r-Risâle, 2000.
- Tanrıkulu, Raci. *Bakillânî'nin İman ve Küfür Meselesine Yaklaşımı*. Ankara: Fecr Yayınlar, 2025.
- Tanrıkulu, Raci. *İlahi Takdir ve İnsan İradesi Bağlamında Hidâyet ve Dalâlet Meselesi*. Ankara: Fecr Yayınları, 2025.
- Tay, Hekim. *Kur'an-ı Kerim'in Anlaşılmasında Belagat İlminin Rolü*. Ankara: Fecr Yayınları, 2019.
- Tay, Hekim. *Kur'an'a Göre Mekke'de Sınıfsal Yapı*. Ankara: Fecr Yayınları, 2019.
- Tay, Hekim. "İslam Karşıtı Muhalefetin Teşekkülünde Sosyal Statü Etkisinin Mekkî Ayetlere Yansıması", *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2/1 (Aralık 2013), 1-24.
- Tay, Hekim. "Tefsir Faaliyetlerinde Mübhemâtü'l-Kur'an İlminin Yeri: Ebû Mansûr el-Mâtürîdî (ö. 333/944) Örneği". *Diyanet İlmi Dergi* 55/3 (Eylül 2019), 751-781.
- Tay, Hekim. "Mekke Toplumunda Ayetlere Yansıyan Dini İnanç Davranışları". *Journal of Social and Humanities Sciences Research* 4/14 (2017), 1677-1686.
- Tay, Hekim. "Mekke Toplumunda Sosyal Tabakalaşmanın Mekkî Ayetlerdeki İzdüşümü", *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/2 (Aralık 2016), 33-54.

- Tay, Mesut. *Suddi'nin Tefsirine Hermenötük Bir Okuma*. Ankara: Fecr Yayınları, 2022.
- Tay, Mesut. "Abese Süresi Bağlamında Hz. Peygamber'e Yöneltilen "İtâb" Ayetleri", *Bitlis İslamiyat Dergisi* 3/2 (Aralık 2021), 50-64.
- Turgay, Nurettin. "Kur'an Kıssaları". *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (2000), 61-84.
- Yağır Ahmetoğlu, Gülşen - Bağlıoğlu, Ahmet. "Cemâat-i İslâmî'de Siyaset Üzerine Yapılan Mülâhazaların Mevdûdî Perspektifinden İncelenmesi". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*.
- Yakar, Hüseyin. *Kur'an'da Hz. Musa'nın Üç Asa Mucizesi Örneğinde Tefsir Kaynaklarının Değerlendirilmesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora, 2019.
- Yalçın, İsa. *Hint Alt Kıtası Süfîlerinden Muhammed Gavs Gevâliyârî ve Tasavvufî Düşüncesi* (Ankara: Fecr Yayınları, 2025).
- Yavuz, Ömer Faruk. "Kur'an'ın Temel Amaçlarının İfade Edilmesinde Bir Anlatım Tekniği Olarak 'Kıssa'nın Rolü". *Milel ve Nihal İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırma Dergisi* 6/1 (2009), 113-136.
- Yazıcı, Ahmet. "Süleyman Ateş'in Görüşleri Bağlamında Kur'an Kıssaları". *İslami Araştırmalar* XXII/2 (2011), 106-117.
- Yıldırım, Suat. "Kur'an-ı Kerim'de Kıssalar". *Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi* 3 (1979), 37-63.
- Zebîdî, Muhammed Murtezâ ez-. *Tâcu'l-'arûs*. thk. Komisyon. Kahire: Dâr-ru'l-Hidâye, ts.
- Zeccâc, Ebû İshâk ez-. *Me'âni'l-Kur'an ve i'râbu*. thk. Abdulcelîl Abduh Şelbî. Beyrut: Âlemu'l-Kutub, 1988.
- Zemahşerî, Ebu'l-Kâsım Mahmud b. Ömer ez-. *el-Keşşâf 'an hakâiki gavâmidî'tenzîl*. Beyrut: Dâr-ru'l-Kutubi'l-Arabî, 1407.
- Zemahşerî, Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer ez-. *Esâsu'l-belâga*. thk. Muhammed Bâsel Uyûni's-Sevd. Beyrut: Dâr-ru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1998.